

Lausuntopyyntö VN/2434/2018

Oikeusministeriö
lausuntopalvelu

Komission ehdotus ilmiantajien suojelusta

Medialiitto kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi unionin oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden (jäljempänä ilmiantaja) suojelusta. Näkemyksenään ehdotuksesta liitto toteaa seuraavaa:

- 1.** Tavoite suojella väärinkäytöksiä paljastavia henkilöitä epäoikeudenmukaisilta vastatoimilta on ehdottoman hyväksyttävä ja tärkeä. Ilmiantajia suojelevilla normeilla voidaan myös parhaimmillaan merkittävästi edistää sananvapauden toteutumista ja yhteiskunnallista keskustelua poliittisista ratkaisuksista, jolla väärinkäytöksiin voidaan puuttua. Komission nyt ehdottama sääntelytapa sisältää kuitenkin selkeitä ongelmia paitsi oikeusvarmuuden, paradoksaalisesti myös itse sananvapaussuojan näkökulmasta.
- 2.** Soveltamisalan kytkentä unionin oikeuden rikkomiseen ja unionin oikeussääntöjen funktionaaliseen tulkintaan on ymmärrettävä jäsenvaltioiden ja unionin välisen toimivaltajaon näkökulmasta, mutta on omiaan heikentämään oikeusvarmuutta lakia soveltavien yksilöiden ja yritysten kannalta. Sekä potentiaalisen ilmiantajan että ilmiannon kohteen on käytännössä vaikea arvioida, mitkä toimet tai laiminlyönnit ovat siinä määrin unionin oikeuden sääntöjen tavoitteiden vastaisia, että niiden ilmiantaminen olisi oikeutettua siinäkin tapauksessa, että kyse ei ole sellaisenaan lainvastaisesta toiminnasta. Oikeusvarmuus puoltaa ilmiantajien suojelua ennemminkin sektorikohtaisessa lainsäädännössä, jossa relevanttien väärinkäytösten määrittely on tehtävissä täsmällisemmin.
- 3.** Sananvapauden kannalta ehdotetun sääntelyn olennainen ongelmakohta on ilmoituskanavien hierarkkinen porrastus. Saadakseen ehdotuksen mukaisen suojan ilmiantajan tulisi ensisijaisesti käyttää yrityksen sisäisiä ilmoituskanavia, sen jälkeen viranomaiskanavaa ja vasta näiden epäonnistuttua tuoda ongelma julkiseen keskusteluun esimerkiksi tiedotusvälineiden kautta. Tämä loisi ilmiantajalle kannusteen olla hyödyntämättä tiedotusvälineiden lähdesuojaa ja sen sijaan so-

pia asian pitämisestä piilossa julkiselta keskustelulta. Tämä lisäisi mahdollisuuksia peitellä yleisen edun vastaisia laiminlyöntejä ja heikentäisi lähdesuojan merkitystä sananvapauden ulottuvuutena. Vaikka ehdotetulla sääntelyllä ei suoranaisesti kierrettäisi lähdesuojaa, sillä tosiasiallisesti pienennettäisiin yleisön mahdollisuuksia saada tietoa lähdesuojan kautta.

Komission ehdotus saattaa tältä osin olla ristiriidassa lähdesuojaa turvaavien Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan, Euroopan unionin perusoikeuskirjan 11 artiklan ja Suomen perustuslain 12 §:n kanssa. Liiton näkemyksen mukaan yritysten maineriski ja tarve suojautua liikesalaisuuksien paljastamiselta eivät riitä oikeuttamaan komission ehdottamaa porrastusta, etenkin kun näitä oikeushyviä suojataan tehokkaasti jo nyt voimassa olevassa laissa.

4. Ehdotus lisää sekä valtionhallinnon kustannuksia uuden viranomaistoiminnon että yritysten hallinnollista taakkaa pakollisen sisäisen ilmoituskanavan kautta. Liitto ei ole näiltä osin vakuuttunut sääntelyn tarpeellisuudesta. Hyvän sisäisen ilmoituskanavan perustamisesta ja ylläpitämisestä voidaan olettaa olevan yritykselle etua maineenhallinnassa ja työntäjien välisessä kilpailussa, minkä vuoksi niiden yritysten, joiden kokonsa ja toimintatapansa kannalta se on tarkoituksenmukaista tehdä, voidaan laskea näin tekevän ilman pakottavaa sääntelyäkin.
5. Yleisen ilmiantajien suojelua koskevan lainsäädännön sijaan väärinkäytösten paljastumista ja korjaamista olisi tarkoituksenmukaisempaa edistää huolehtimalla tiedotusvälineiden lähdesuojasta ja suojelemalla ilmiantajia lisäämällä tarvittaessa sektorikohtaisia, soveltamisalaltaan täsmällisempiä säännöksiä esimerkiksi ympäristönsuojelua tai työturvallisuutta koskevaan lainsäädäntöön. Väärinkäytösten käsittelyä julkisuudelta piilossa edistävää ilmoituskanavien porrastusta ei tule sen enempää yleisessä kuin sektorikohtaisessakaan sääntelyssä toteuttaa.

Medialiitto ry

Jukka Holmberg
toimitusjohtaja

Mikko Hoikka
toimialajohtaja

Medialiitto on media-alan ja graafisen teollisuuden yritysten edunvalvontajärjestö. Jäsenyrityksemme edistävät sananvapautta, kotimaista kulttuuria ja demokratiaa tuottamalla suomalaisille laadukkaita mediatuotteita ja -palveluja. Jäsenjärjestömme ovat Aikakausmedia, Graafinen Teollisuus, Sanomalehtien Liitto ja Suomen Kustannusyhdistys. Yhdessä edustamme lähes 700:aa yritystä, jotka työllistävät noin 20 000 henkilöä ja tuottavat 4,3 miljardin euron liikevaihdon.